

Hoegaarden

Die Vrijheidt

Getekend Jan Hacour

Boekje Archief Confrérie

Maurice en Wasily

28-08-2026

Hoegaarden die vryheidt

getekend door Jan Hacour

met de medewerking van

KREDIETBANK

De meeste Hoegaardiers bezitten zeker het merkwaardig boek "De Geschiedenis van Hoegaarden" geschreven door onze ereburger E.H. Pastoor Jozef Van der Velpen.

Dit omvangrijk werk brengt mee dat na zekere tijd bij de lezer veel feitenmateriaal vervaagt. In dit jachtige leven is er nauwelijks nog tijd om zich in het verleden te verdiepen.

Om die redenen hebben wij gemeend onze geschiedenis in beeld te moeten brengen, zodat met minder inspanning, een duidelijk overzicht kan bekomen worden van de voornaamste gebeurtenissen en toestanden die de geschiedenis van onze gemeente karakteriseren.

Onze gemeentesecretaris, Jules Cipers was het brein en de grote stimulator van de uitgifte van dit boek.

Ook de basis van onze Heemkundige Kring van Hoegaarden werkte mee.

Ons voornaamste probleem bleef het vinden van een goed tekenaar liefst iemand van bij ons, iemand die de ziel van zijn dorpsgenoten door en door kent, met hen samenleeft en hun enthousiasme deelt. Onze keuze viel op Jan Hacour uit de deelgemeente Meldert. Het resultaat van zijn werk overtreft onze stoutste verwachtingen zodat we dit boek, eens te meer gegroeid uit de millenniumviering '81, aan iedereen warm kunnen aanbevelen.

Huon-Frans
Schepen van Cultuur

© 1982 Jan Haccour.
D/1982/3297/01

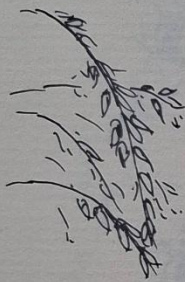
Zowat 100.000 jaar geleden leefden in onze streken primitieve volkeren. Deze mensen waren stevig gebouwd en kleedden zich met dierenhuiden. Ze verzamelden vruchten zoals appels, bessen, wilde wortels, Ze leefden voorts van jacht en visvangst. Ongeveer 5.000 jaar geleden schakelden ze over op landbouw. Vanaf dan werden groenten geplant, graan gezaaid en geiten gefokt. Men leefde in eenvoudige hutten. De enige kamer diende tegelijkertijd als kookruimte, slaapplek, stal en bewaarplaats. Het huisraad bestond uit zelf gemaakte aarden potten, stromatten en enkele gebruiksvoorwerpen zoals bijlen, dolken en vishaken; uit vuursteen en later uit brons vervaardigd.

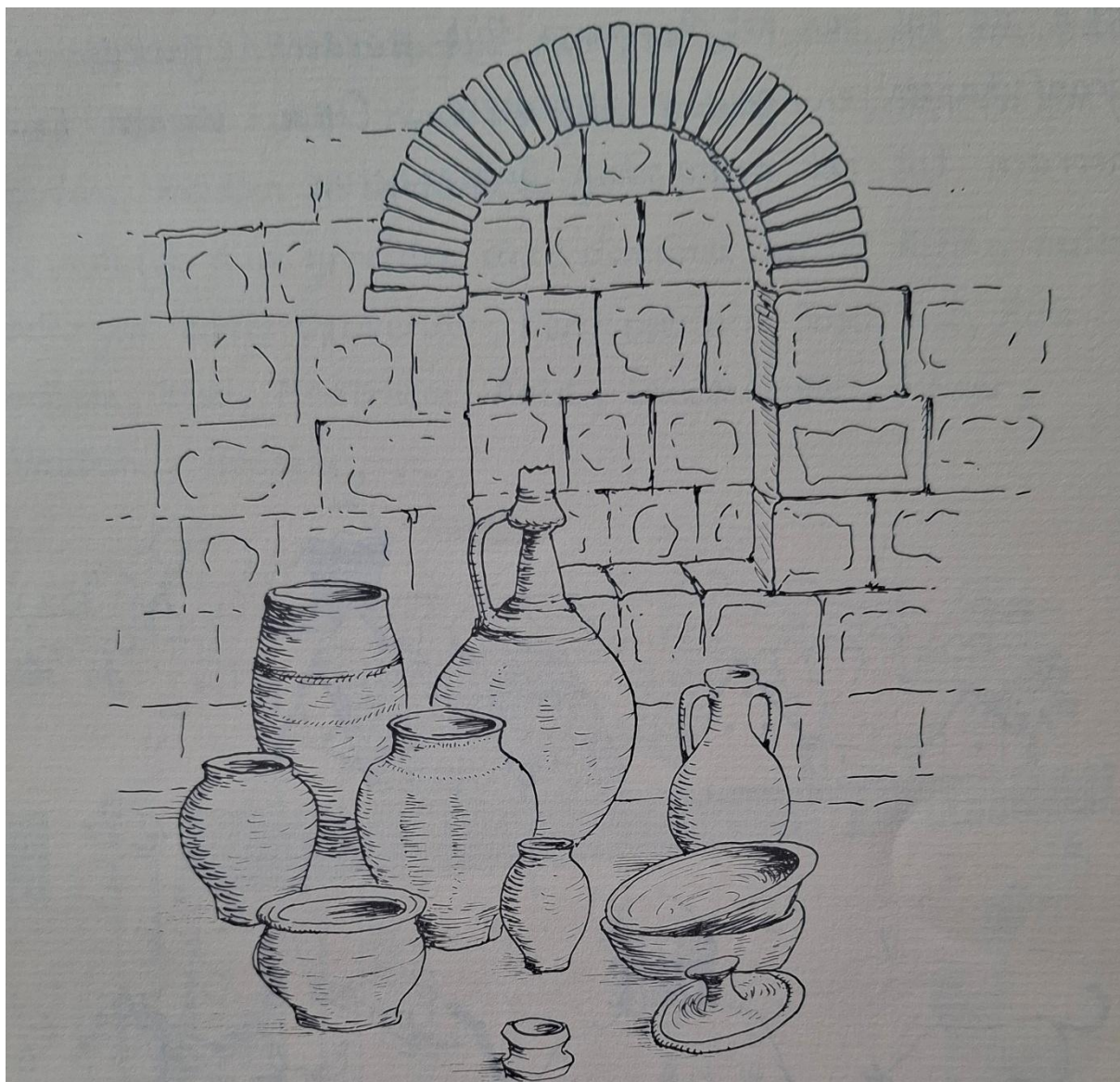

De Romeinen overheersten Gallie vanaf 57 vóór Christus; zij koloniseerden onze gebieden. Langs de aangelegde heerbanen werden op geregelde afstand villa's ingeplant.

Sommige Galliërs namen de taal en de gewoonten van de Romeinen over, men noemt ze Gallo-Romeinen. Zij bewoonden deze villa's en hadden Galliërs in dienst om op het domein en in de werkplaatsen van deze villa's te werken.

Zij ontgonnen ook bossen, legden velden en wijngaarden aan en fokten ganzen, schapen, paarden enz. .

De Gallo-Romeinen hier verhandelden hun opbrengst op de markt te Tienen; zij konden daar ook wijn, kleding, aardewerk, sieraden en gebruiksvoorwerpen kopen. Hun villa's waren smaakvol en luxueus ingericht met een soort centrale verwarming, vloering en badinstallatie; daarvan getuigen de vondsten op het Kluiseveld, de Goudberg en de Blotenberg.

Ma de val van het Romeinse Rijk werden de gebieden in graafschappen en gouwen ingedeeld. Onze streken behoorden tot het graafschap Brunengeruz

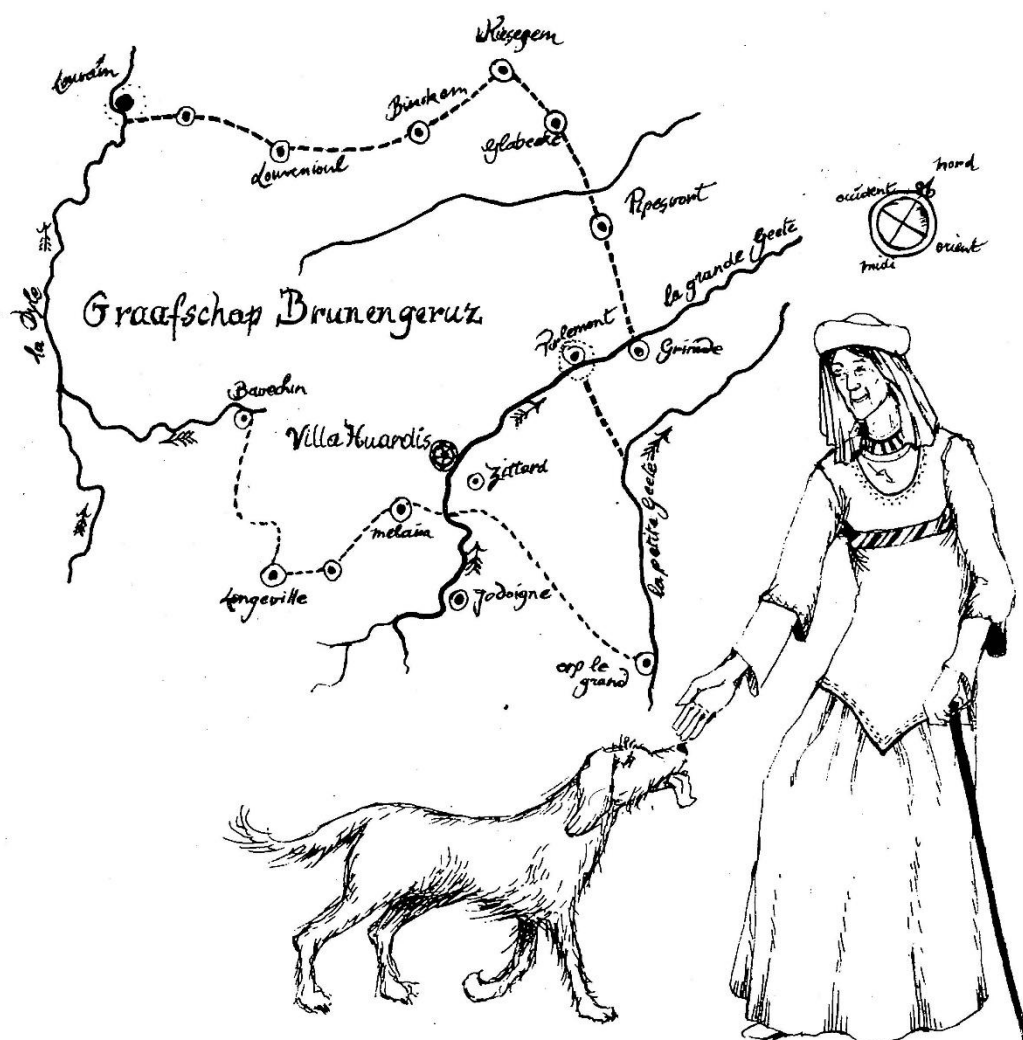
De graaf woonde in een kasteel of castrum. Rond zijn castrum liet hij een omheining aanbrengen om zich te beveiligen. De rijke boeren kregen een stuk grond. Zij bouwden hierop een hoeve van

leem en hout. Arme boeren, onvrijen en lijfeigenen bouwden hun schamele hutten rond de grote boerderij. Voor een hongerloon werkten ze op de hoeve,

Geleidelijk aan groeiden deze domeinen uit tot kleine nederzettingen zoals Opovertlair, Kerckoverlair, Bost, Ast, Rommelsom, Elst, Nederhem, Aelst, Couwenberghe, Schoer, Hawthem, Hocsem, ...

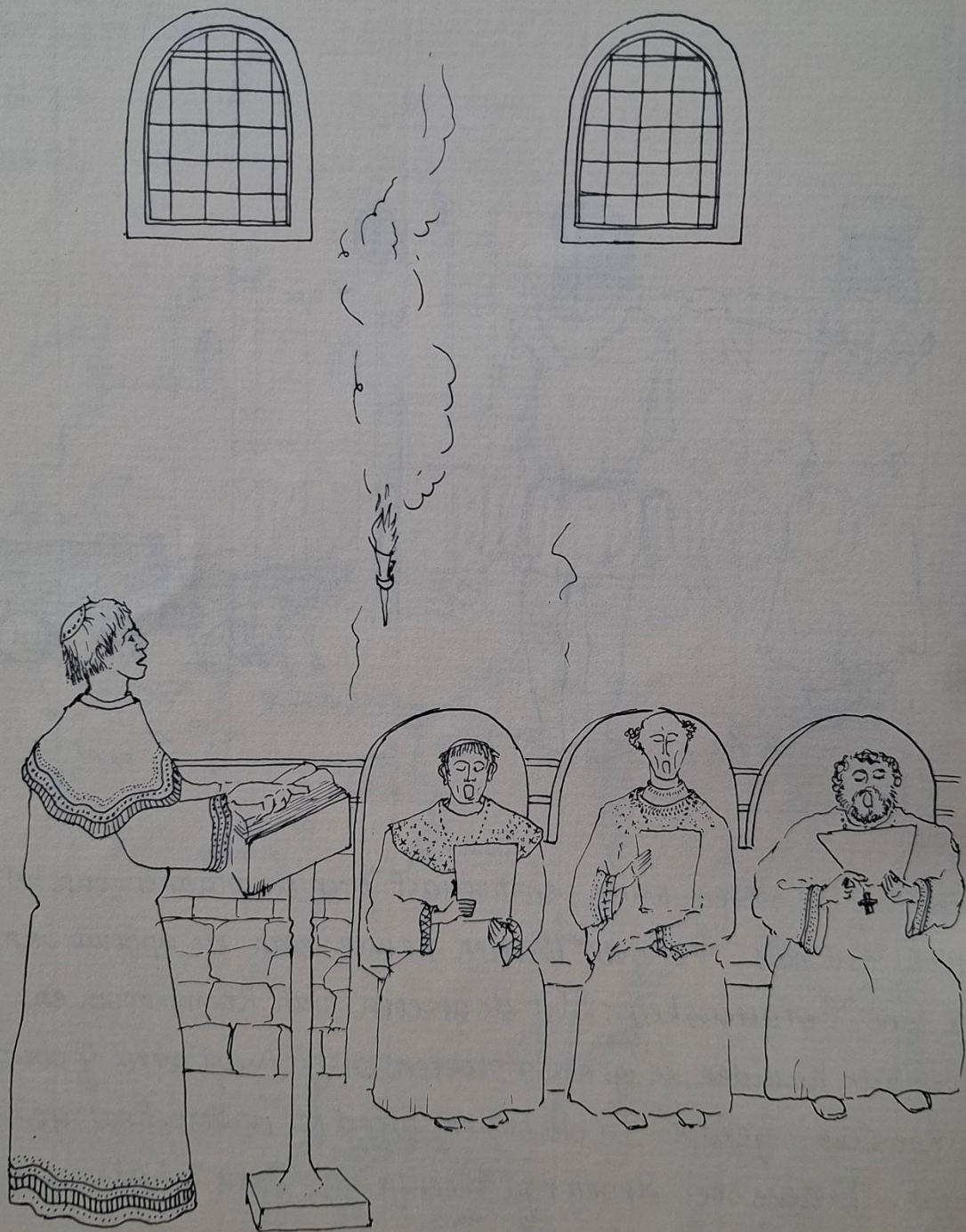
In de 10de eeuw overleed de laatste graaf van Brunengeruz. Alpaïdis werd gravin van het grote graafschap. Hoegaarden (Villa Huardis) werd ondertussen het bestuurscentrum van Brunengeruz. Omstreeks 981 stichtte Alpaïdis een kapittel van kanunniken en liet een indrukwekkende kerk bouwen op de plaats waar haar kasteel stond. Rond die kapittelkerk heeft het dorp zich ont-

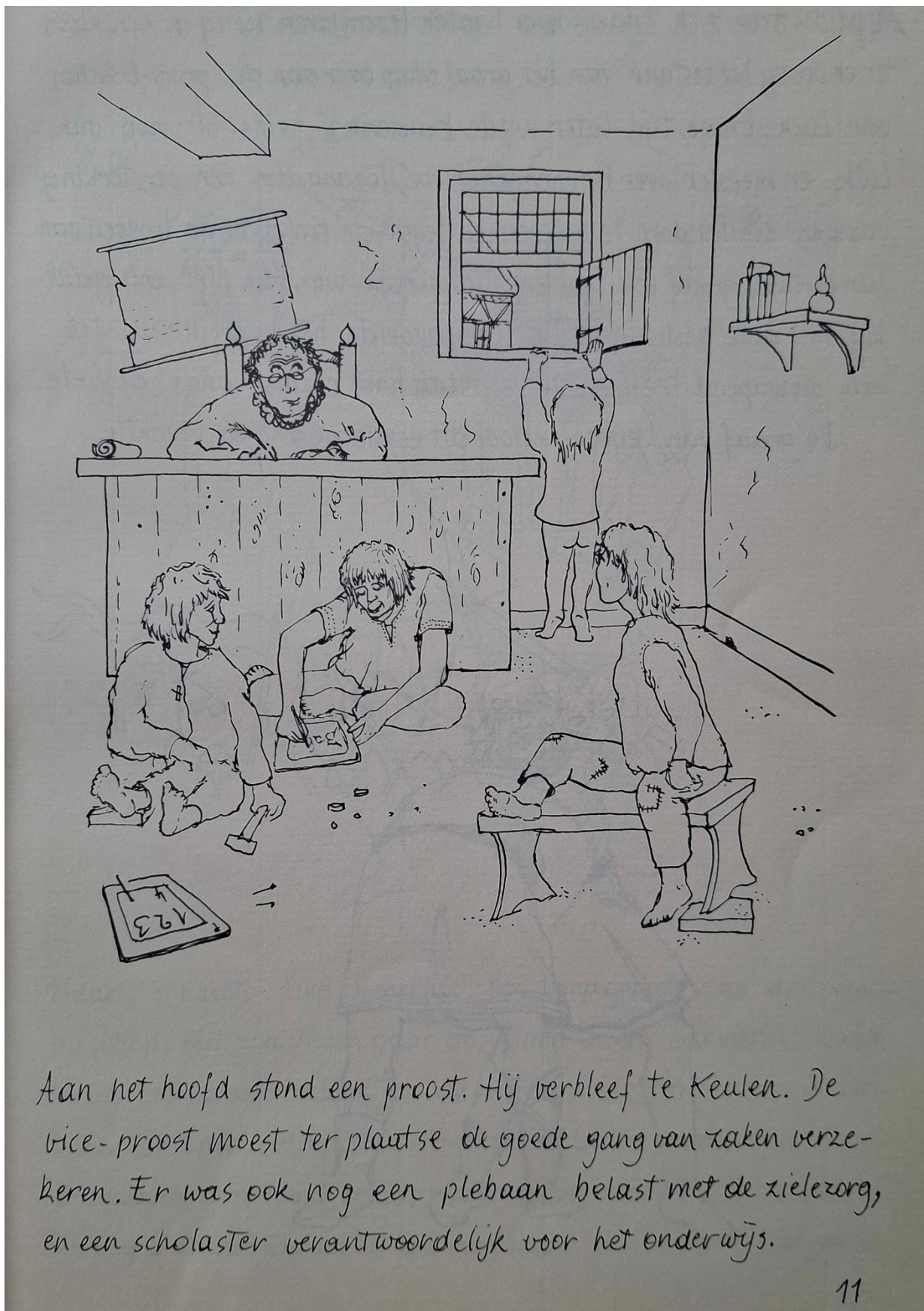

wikkeld. De boeren waren enthousiast over de plannen van het grote Godshuis. Vol ijver werkten ze mee aan de opbouw van de Sint. Gorgoniuskerk. Uit de groeven van Rommersom en Overlaar haalden ze granietblokken en te Aalst werd Goben-
tangesteen gekapt. In de bossen werd het nodige hout gehakt. Iedere boer droeg zijn steentje bij, door te hakken, te metselen, te houthouwen of te timmeren ...

Het kapittel bestond uit rijk begiftigde kanunniken. Zij moesten dagelijks het koorofficie zingen.

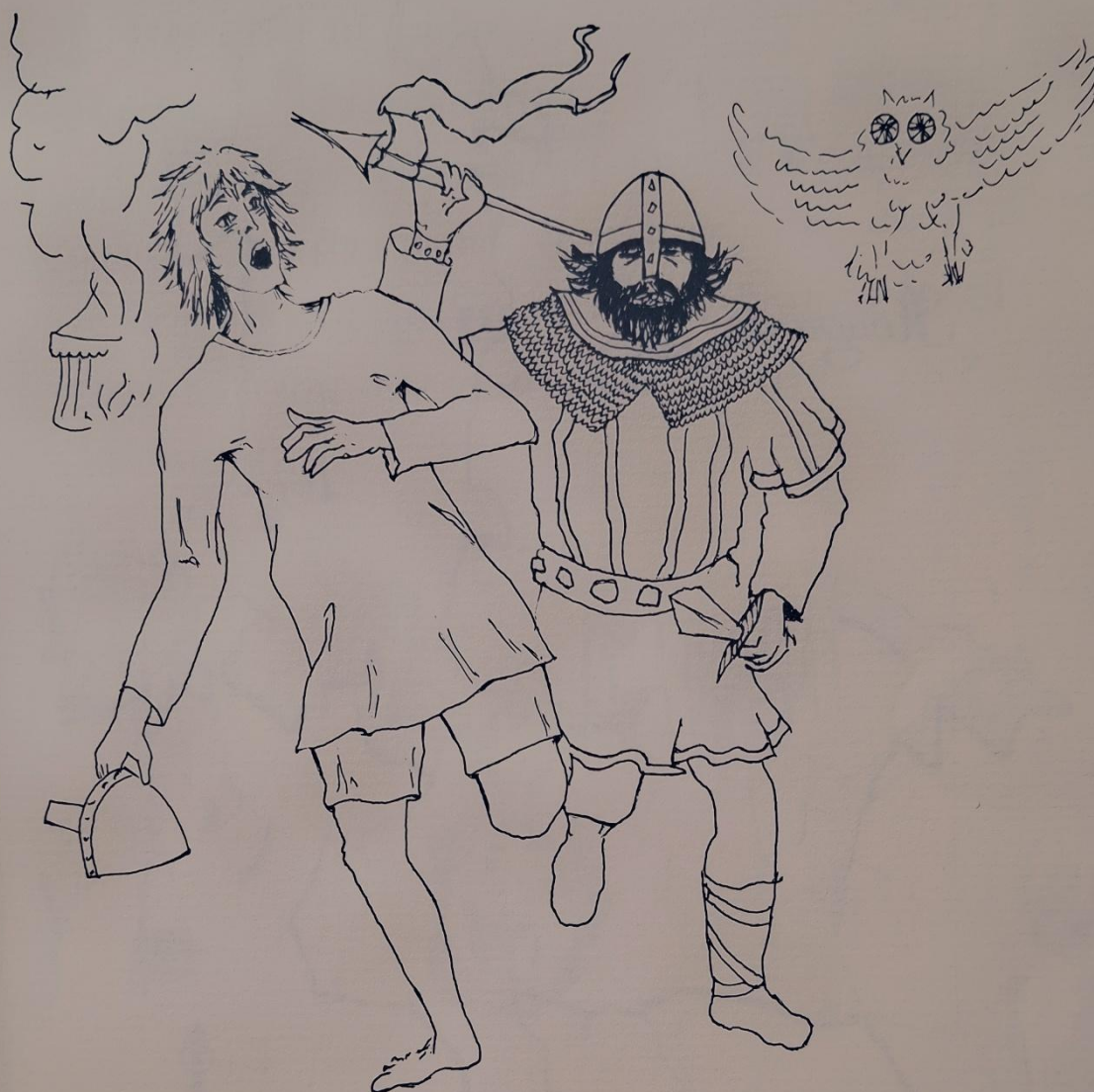

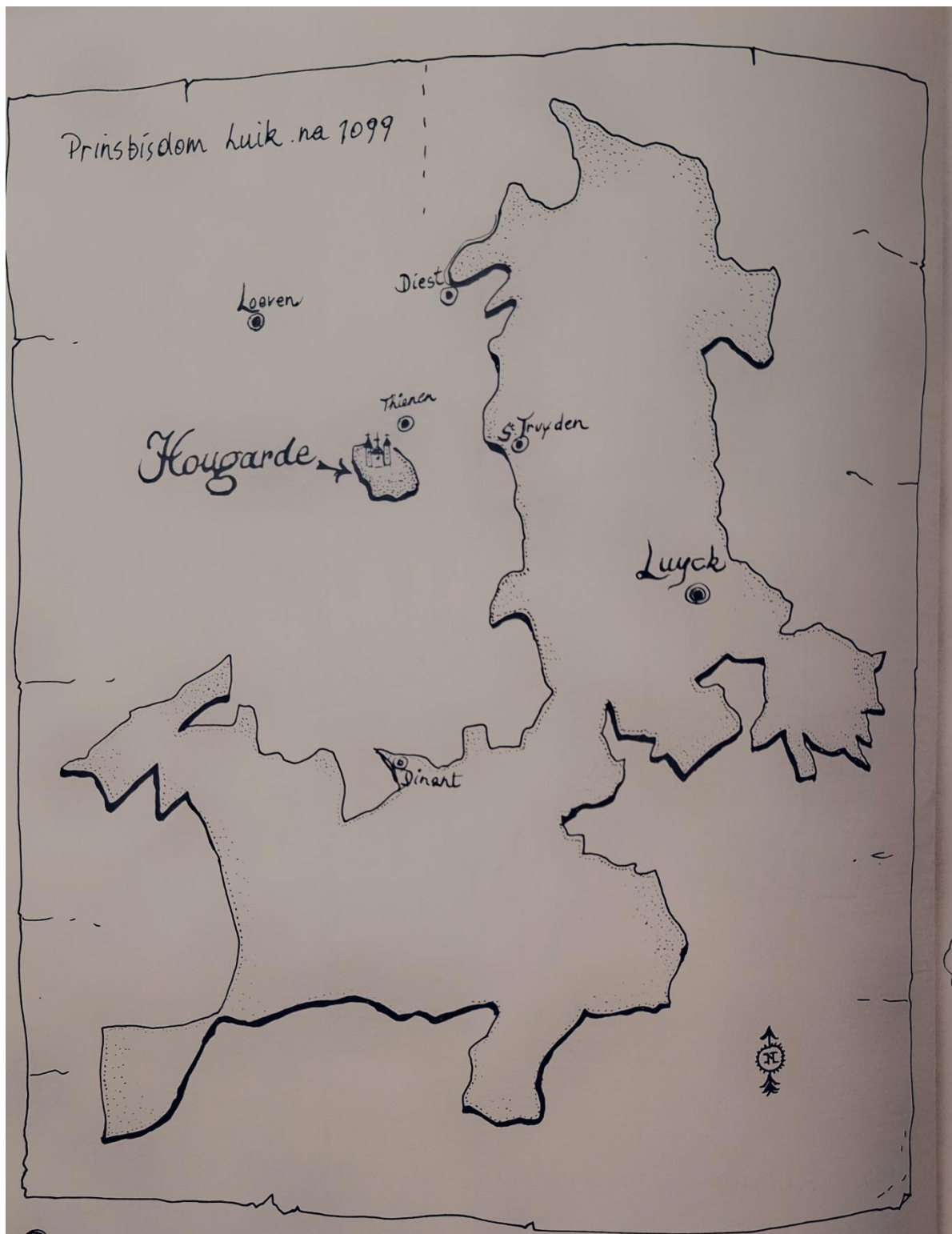
Aan het hoofd stond een proost. Hij verbleef te Keulen. De vice-proost moest ter plaatse de goede gang van zaken verzekeren. Er was ook nog een plebaan belast met de zielezorg, en een scholaster verantwoordelijk voor het onderwijs.

Alpaïdis trok zich tijdens haar laatste levensjaren terug in een klooster en droeg het bestuur van het graafschap over aan de prins-bisschop van Luik. Enige tijd later wilde Balderik II, prins-bisschop van Luik en meester over Brunengeruz, te Hoegaarden een versterking bouwen om het dorp te beschermen tegen de roofzuchtige troepen van Lambertus, graaf van Leuven. Natuurlijk was die niet erg gelukkig met deze beslissing. In 1013 groeide het konflikt uit tot een gewapend treffen. De veldslag had plaats langs de Gete. De graaf van Leuven verloor dit eerste gevecht en vluchtte.

Maar 's nachts liep Robertus, een bondgenoot van de prins-bisschop, met zijn leger naar de vijand over. Lambertus kwam terug en samen hakten ze de nog slapende Luikenaars in de pan. Er smeuvelden toen driehonderd Luikse ridders. Hierdoor werden de graven van Leuven meester over Hoegaarden. Ze braken de vesting af en verhinderden zo dat Hoegaarden een versterkte stad werd.

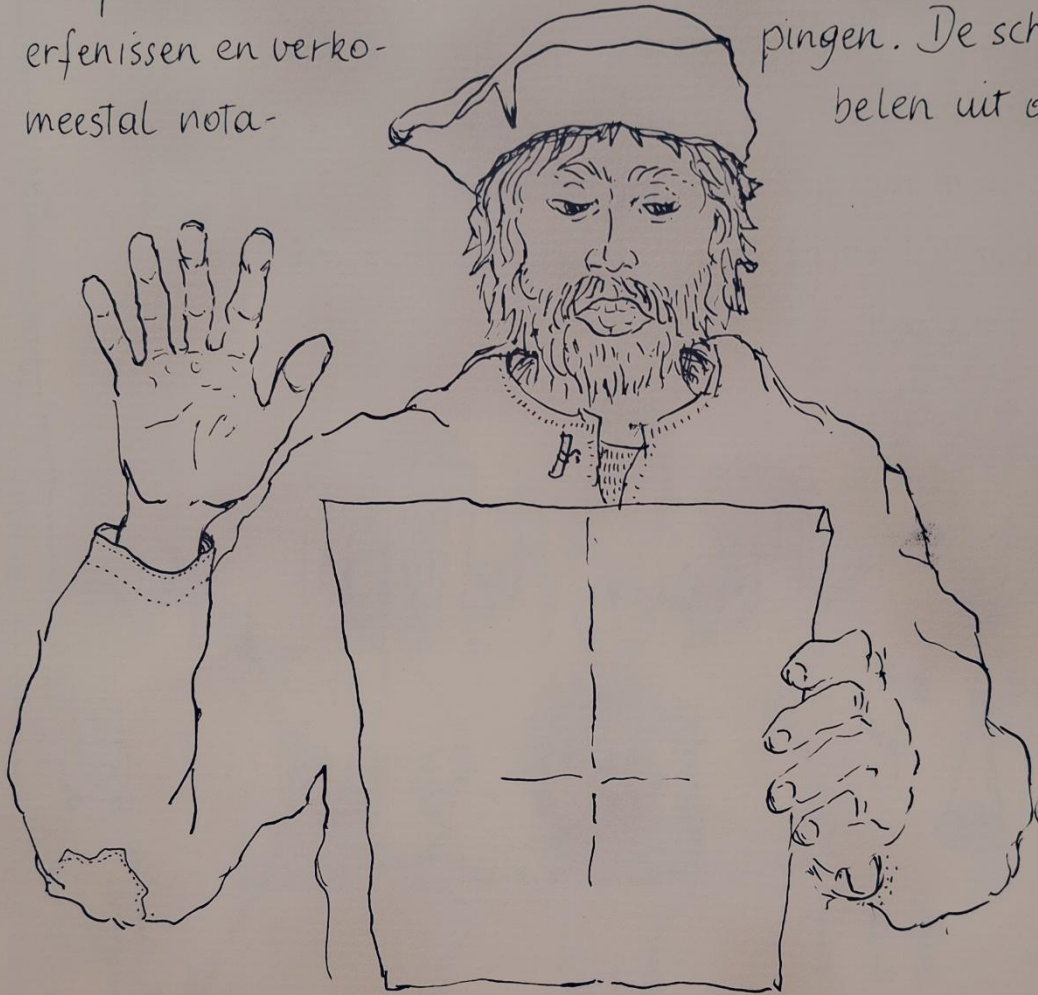

De prins-bisschop van Luik bleef echter lonken naar Hoegaarden.
In 1099 kon hij het dorp eindelijk van Brabant afkopen.
Hoegaarden lag toen als een klein Luiks eilandje in het
hertogdom Brabant.

In 1289 werd de Luikse heerschappij in een Keure bevestigd. De Hoegaardiërs verkregen bepaalde vrijheden en een eigen zegel. Hierdoor werd Hoegaarden geen stad maar een echte vrijheid. Die Keure werd met grote vreugde ontvangen. Brabant behield echter het recht manschappen op te eisen voor legerdienst.

In de Keure werd bepaald hoe het dorp zou bestuurd worden. De "regentie" zou zeven leden tellen, waaronder een meier, een "griffier" of secretaris en vijf schepenen. Zij bestuurden het dorp en speelden rechter bij kleine geschillen, zoals erfenissen en verkoopingen. De schepenen meestal nota-belen uit de dorps-

kom en de omliggende gehuchten, werden door de prins-bisschop voor het leven benoemd. Op deze manier hield luik de teugels in handen.

Onder druk van het volk ontstond de "raad van gezworenen".

Deze raad bracht advies uit en was belast met de uitvoering van de getroffen maatregelen. Uit de "raad" werd

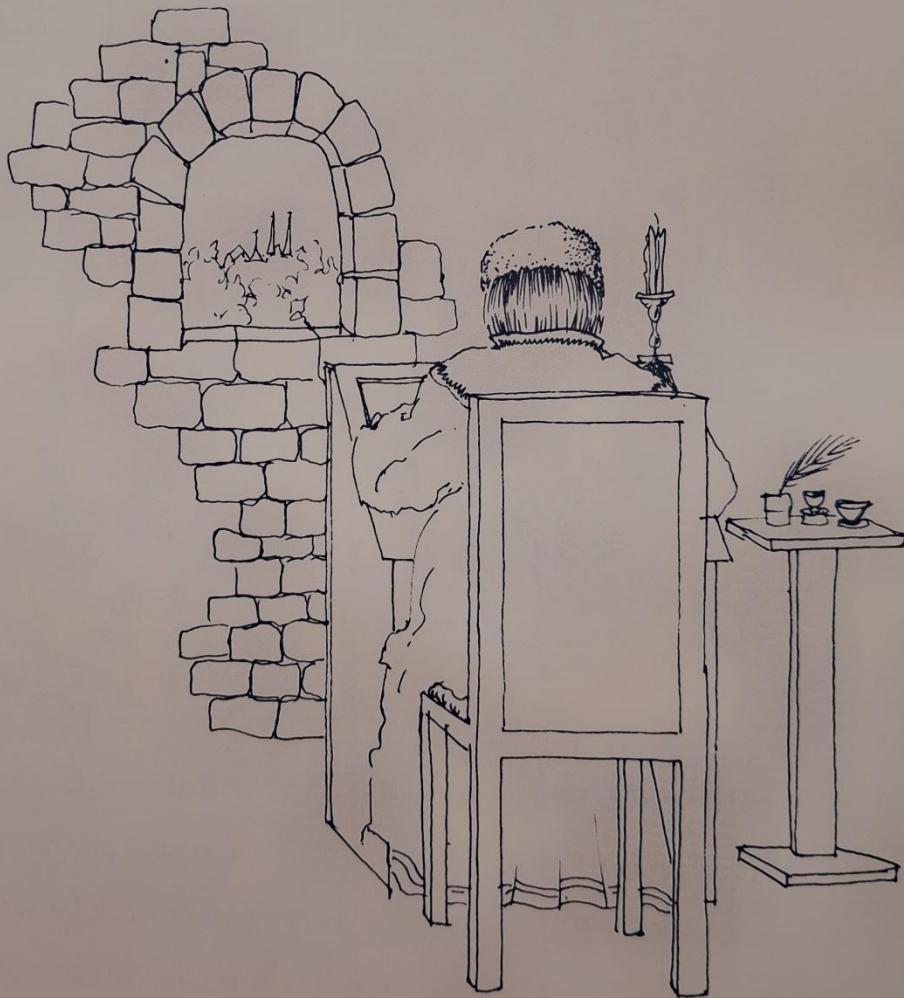
jaarlijks een burgemeester gekozen, die toen rentmeester en belastingontvanger was. Per gehucht waren er één of twee gezwo-
renen. Ze werden jaarlijks door de mannelijke bevolking verkozen.
Het schepencollege stelde de kandidaten voor, zodat het ook
een oogje in het zeil kon houden.

Driemaal per jaar had een "jaergedinghe" plaats. Alle dorps-
bewoners en alle inwoners van de gehuchten waren hierop uit-
genodigd. Ook de meier, de schepenen, de burgemeester (of dorpsmees-
ter) en de gezwoeren waren aanwezig. Bij zo'n jaergedinghe,
in feite een volksvergadering, werden de dorpsreglementen afgekondigd.

Jan van Hoxem leefde van 1278 tot 1348. Zijn ouders waren van kleine adel. Jan studeerde rechten te Leuven, Parijs en Orléans, en verbleef een tijdje aan het pauselijk hof te Avignon.

Hij werd scholaster aan de kathedraal kerk van Luik waar hij de geschiedenis van de bisschoppen van Luik schreef.

Jan, waarschijnlijk de geleerdste man die ooit in Hoegaarden leefde vergat zijn geboorteplaats nooit. Zijn laatste wens was trouwens dat men in Hoxem een kapittel zou oprichten. Deze wens werd vervuld.

De kanunniken waren echter niet bijster plichtsbewust: van de acht kanunniken die te Hoxem moesten verblijven waren er hoogstens twee of drie ter plekke.

In 1410 stak het oude konflikt tussen Brabant en Luik de kop weer op. Jan zonder Vrees wilde namelijk weten op welke rechten zijn broer en voorganger, Antoon van Bourgondië, hertog van Brabant, te Hoegaarden aanspraak kon maken.

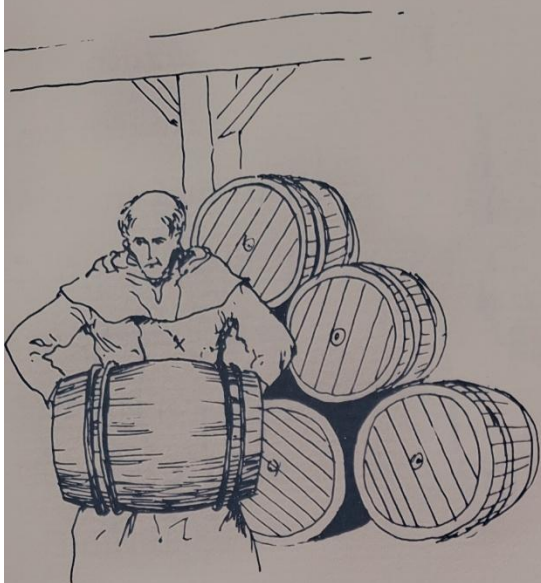
Hij gaf een kommissie de opdracht de toestand ter plaatse te onderzoeken. Zevenentwintig inwoners, waaronder drie schepenen werden ondervraagd. Vooral schepen Abraham Vanden Score, die uit een zeer oude Hoegaardse familie stamde, legde forse verklaringen af. Zijn uitspraken kwamen niet helemaal overeen met de stellingen van de hertog van Brabant. Schepen Vanden Score beweerde echter gesproken te hebben in de overtuiging dat iedere Hoegaardier steeds zou zeggen wat hij meent de waarheid te zijn.

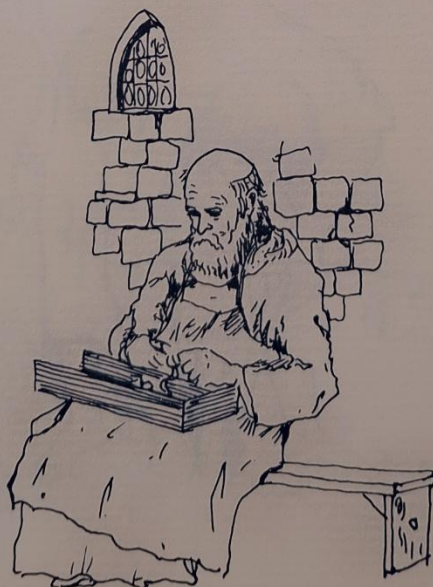
Tussen 1445 en 1455 vestigden de paters Begarden zich op "het hof van Overlaar", het huidige Mariadal. Dit landgoed was gelegen tussen de tombe van Overlaar en Rommensom, en omvatte een kasteel omringd door een visvijver, landbouwgronden en weiden.

De Begarden waren noeste werkers. Ze bebouwden zelf de akkers, hielden er een eigen veestapel op na, onderhielden een wijngaard, maalden graan in hun eigen molen en

brouwden zelf hun bier. De Begarden en het gemeentebestuur lagen dikwyls overhoop met elkaar omdat beiden hun bezittingen en hun rijkdom probeerden uit te breiden waar bij ze natuurlijk geregeld in elkaars vaarwater terecht kwamen.

Van oudsher werden op de zonnige flanken tussen Koutherhof en Houthem wijndruiven geteeld. De wijnkultuur bloeide, ook al omdat de gemeente de wijnbouwers

beschermden. Nu nog herinneren de plaatsnamen "ten wijngaard", "de langen wijngaard", "katelijnewijngaard" aan deze cultuur.

Vanaf de 16de eeuw werd de concurrentie van de zoete Franse wijnen erg groot. De meeste boeren schakelden dan ook over van wijnbouw op graanteelt.

Het boerenleven in die tijd was geen pretje. Het bewerken van de akkers gebeurde met primitieve houten ploegen en eggen. Wie een paard of os bezat mocht zich rijk noemen. Bovendien waren de boeren verplicht op de velden van de geestelijkheid te werken en moesten één tiende van hun eigen oogst aan de

kerk afstaan. De vrouwen kweekten het pluimvee, molken de koeien, weefden de kleren en poogden hun armtierige huisjes proper en net te houden. De kinderen moesten al heel jong helpen met zaaien en oogsten en het hoeden van de ganzen en de schapen.

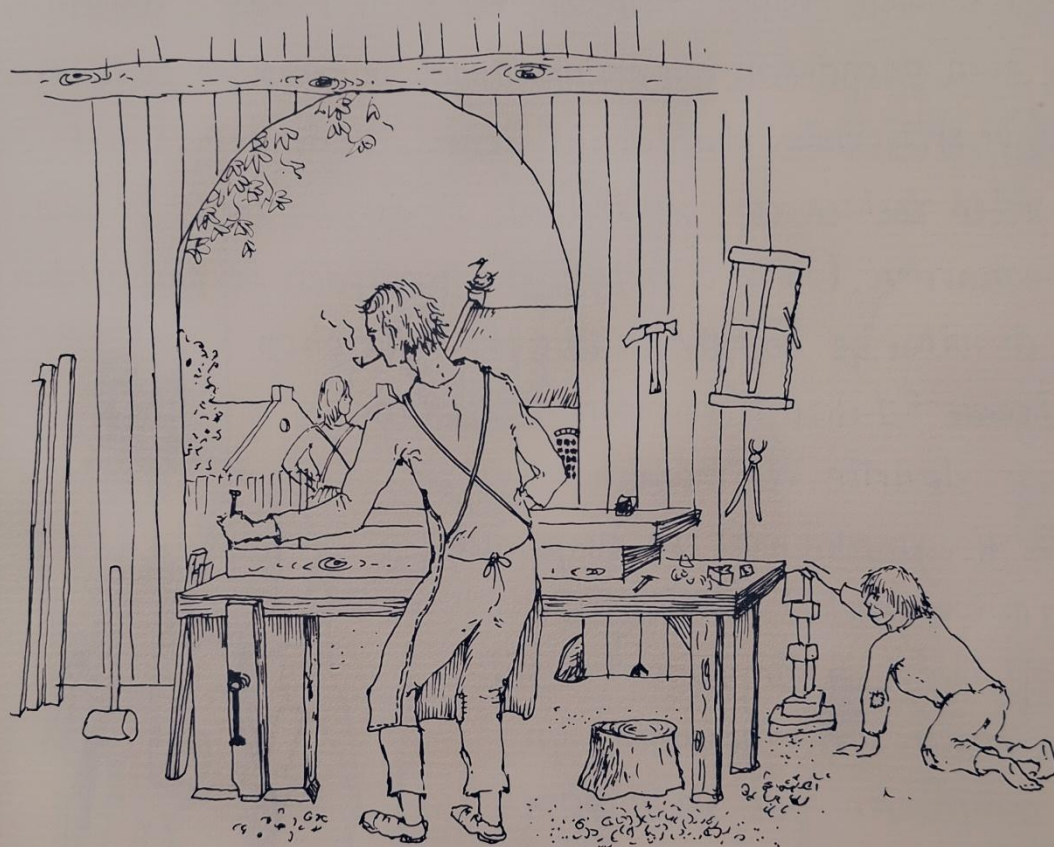

In de eerste helft van de 16de eeuw kende Hoegaarden een zekere welstand. De rijke en vruchtbare gronden brachten overvloedig graan voort. Dit Hoegaards graan was zeer geliefd op de markt van Tienen. Maar stilaan werd het steeds meer ter plaatse gebruikt om bier te brouwen. De uitgestrekte bossen waren een tweede bron van rijkdom. In Bost en Houthem werd het hout

ontgonnen dat hier op de Houtmarkt verkocht werd. Men gebruikte het om te stoken, woningen, stallen en schuren te bouwen en meubelen en vaten te vervaardigen. Het welvarende Hoegaarden trok vele ambachtslieden aan, die er zich vestigden. Er waren kuipers, bakkers, beenhouwers, pompmakers, mandenvlächters, wevers, blekers, schoenmakers, smeden, brouwers,

koperslagers en nog anderen. Daarnaast voelden ook zigeuners, toen "egipten" geheten, zich aangetrokken door de Hoegaardse welvaart. Ze kampeerden aan de rand van het dorp, nu Egypte genoemd. Ze leefden van bedelarij en eigen dans- en muziekopvoeringen. Men gaf hen wat geld en goed om uit het dorp te blijven.

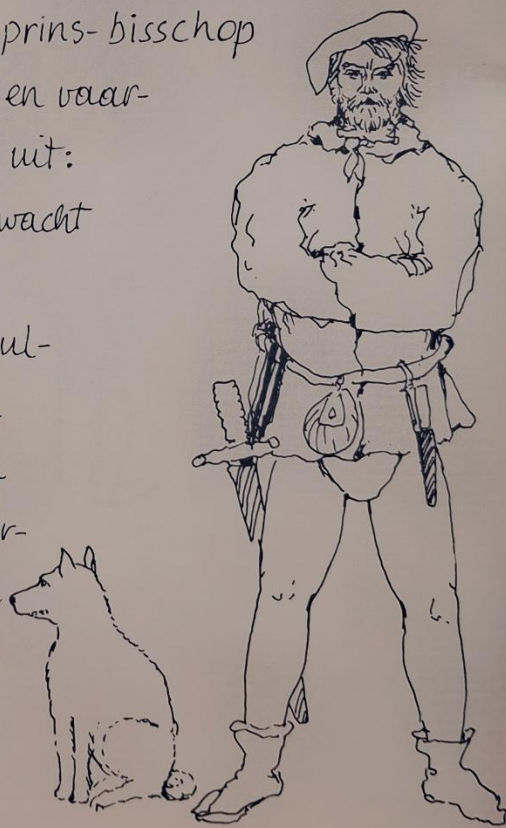

Behalve het "peerdsgeld" waren de boeren van het dorp reeds lang door Luik van elke tol vrijgesteld. De Brabantse tolbeambten eisten echter hoge doorvoertaksen op hun zwaar beladen koren- bier- en wijnkarren. Onze boeren-handelaars stuurden daarom

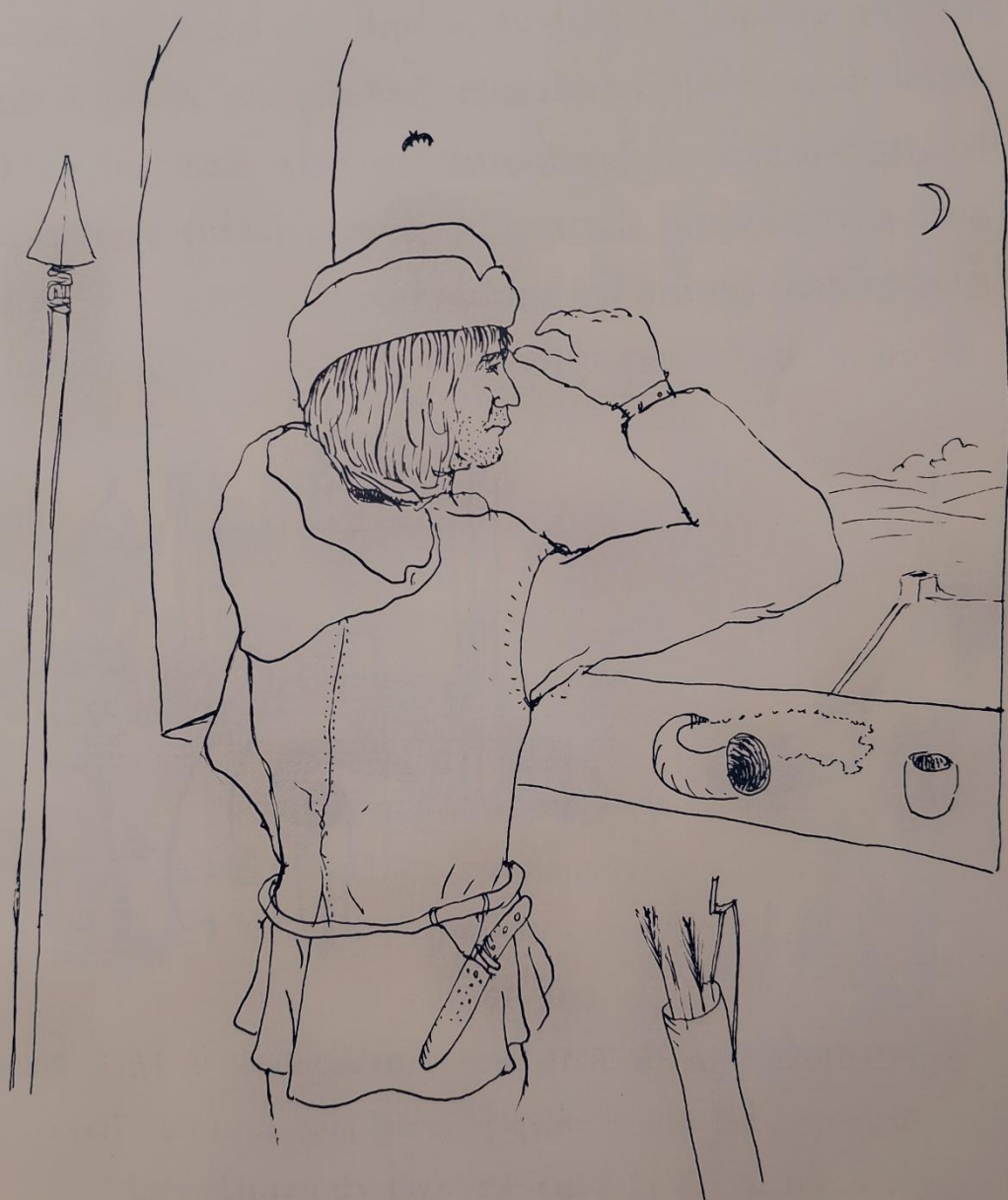
een gemeenschappelijke klacht naar de Brabantse Keizer Karel, die de toestand weer rechtzette en hun tolvrijheid bevestigde.

In de 2de helft van de 16de eeuw verslechterde het leven in de Nederlanden. Voor Hoegaarden brak een periode van ellende en rampspoed aan. Filips II, de nieuwe Brabantse vorst, was zeer streng en duldde niet dat zijn onderdanen de nieuwe godsdienst, het protestantisme, beleden. De bevolking werd opstandig en vernielde in vele kerken de mooie beelden. Filips gaf het Spaanse leger onder leiding van Alva de opdracht alle opstandelingen te vervolgen en te berechten. De protestanten vluchtten uit Tienen, Geldenaken, Leuven enz., en velen zochten een schuilplaats in dorpen zoals het huijke Hoegaarden. Om in leven te blijven, roofden en plunderden ze de naburige boerderijen. De prins-bisschop probeerde het dorp te beschermen en vaardigde daartoe een mandement uit:

"In Hoegaarden moet een dorpswacht worden opgericht!" ("...dat alle ende ieghelyck van inwoonders sulen moeten ende gehouden syn te compareren inde wacht op den kerckhoff alhier onder syn behoirlycke rotmeester...") Vanaf dan verzamelden alle sterke mannen, o.l.v. de "rotmeesters", zich iedere avond rond de kerk.

Ze waren tot de tanden gewapend: met een "javeline"; een "geweer"; een "lange pycke" en een "lanck messe". De kapitein voerde het bevel en nam de leiding van de expedities op zich. Zo probeerden de inwoners de vreemdelingen en de Spanjaarden uit hun dorp te houden.

Er bestond toen nog geen krant, maar er waren wel kroniekschrijvers, die ook kleine gebeurtenissen voor het nageslacht hebben bewaard. Zo waren in 't jaar 1600 tijdens de afwezigheid van boer en boerin Peeters, twee "jonghe vercke" binnenshuis gelopen en hadden het driejarig zoontje lelijk Toegetakeld. De varkens hadden "dat jonghelinck onder de voeten gehadt en ghebeten in byde sijn ooren, het eene oor meest en oock aff, en d'ander seer gequetst met oock enen beet bij die mondt". Het onderzoek ter zake wees uit dat de ouders niet schuldig waren aan dit ongelukkig voorval, het was alleen "een quade fortune".

De instorting van de traptoren van de kerk in 1605 beroerde eveneens het ganse dorp, "ende die andere Torre die welck is bevonden seer desolaat ende

gesceurt te syne..."

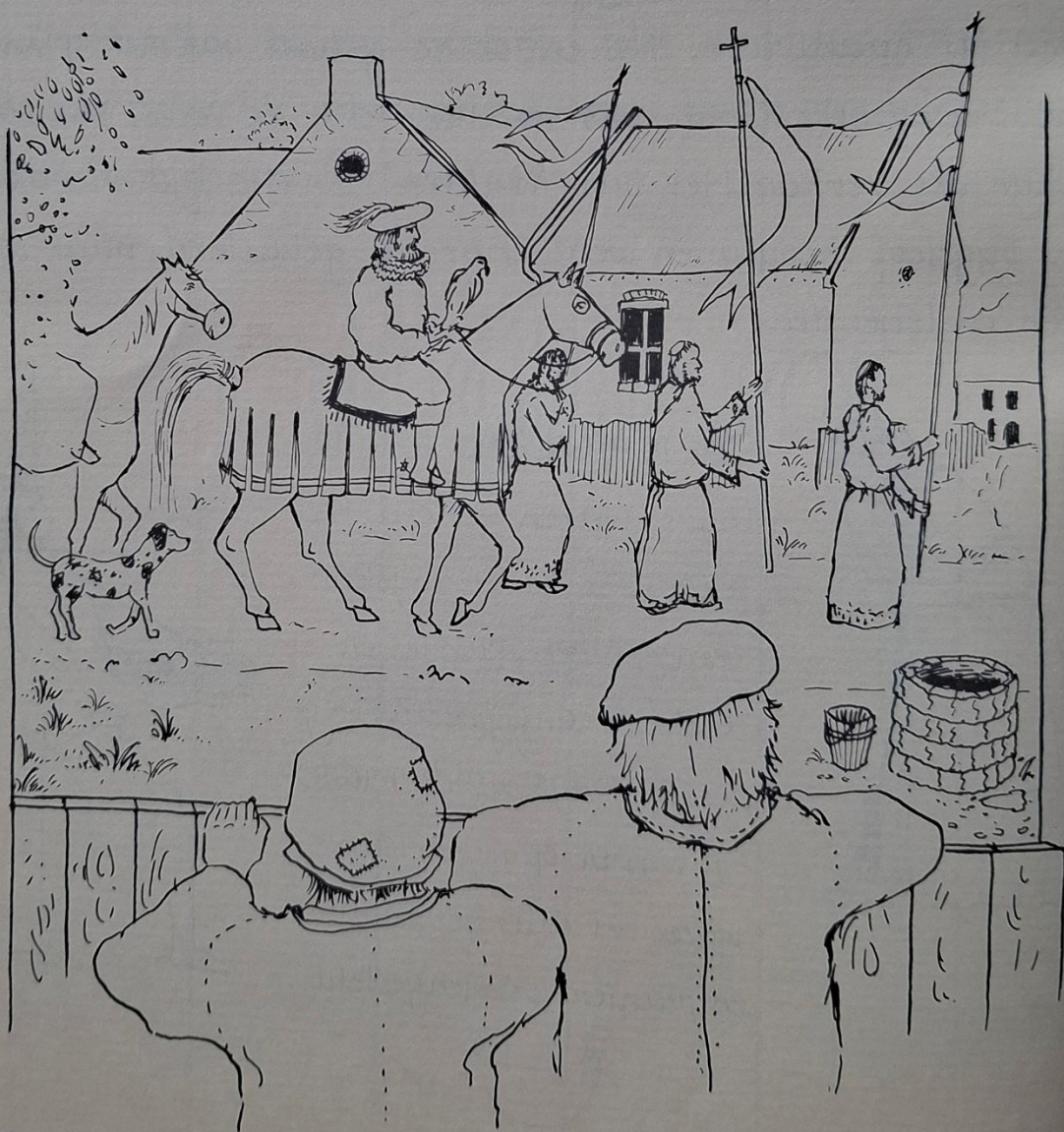
's Avonds na de zware dagtaak kwamen de geburen samen rond het haardvuur. Het eentonige geluid van het spinnewiel werd overstemd door vertellers die de meest onwaarschijnlijke verhaaltjes bovenhaalden. In die tijd vierde het bijgeloof hoogtij en werd er gretig geluisterd naar sagen en legenden.

Ook kwakzalvers en wiche-
laars waren geliefd. Voor
alle ziekten en angsten
werden pillen, zalfjes en
dranken aanprezen. Die ge-
neeskrachtige wondermidde-
len werden op mysterieuze
wijze uit allerlei kruiden
en planten samengesteld.

De verantwoordelijke van het kapittel, de proost, verbleef te Keulen. Geregeld kwam hij op inspectie of "visitatie". Zijn bezoek werd, zoals het hoorde, uitbundig gevierd. Met vaandels begeleid, gingen de kanniken hun proost tegemoet. Bij zijn intrede in het dorp werd hij hartelijk begroet. Vervolgens trok de stoet naar de kerk waar een gezongen mis werd opgedragen. Na een uitgebreid maal ging men jagen of vissen. Om de visvangst wonderbaar te maken, werden de slui-

zen van de molens geopend: het water stroomde weg, maar de vis bleef voor de sluis steken. Een rijke vangst was gewaarborgd. Het doel van de festiviteiten was niet alleen de bezoeker te eren, maar ook hem af te leiden. De slechte staat van de kerk, de moeilijkheden met de gemeente, de afwezigheid van vele kanunniken..., al deze wantoestanden mochten niet opgemerkt worden. Toen Antonius Albergati in 1618 zo op visitatie kwam, was de kerk al erg vervallen.

De instorting van de traptoren had reeds heel wat kwaad bloed gezet bij de bevolking. De dorpsbewoners eisten dat er klare wijn geschonken werd: behoorde de kerk nu toe aan het kapittel of aan de gemeente? Ze wilden dat de eigenaar de kerk zo snel mogelijk zou herstellen. De geschiedenis leert ons echter dat deze wensen lang wensen bleven.

In de 17de eeuw verarmde het dorp. Aan voorbijtrekkende legers werden vaten bier ten geschenke gegeven "voor uitwoopinghe" opdat zij niet in het dorp zouden logeren. Toch legerden Spaanse en Franse troepen in het dorp en dan moest de bevolking een deel van de oogst en de vee-stapel afstaan om de soldaten te voeden, en ook al hun lekkergerstenat werd opgeëist. Bovendien trokken de slechtbetaalde soldaten er op uit om schapen en kippen te stelen. Bij woerspannige Hoegaardiens werden de woningen vernield. Het logement en de beroortading van het leger betekende ook de verwoesting van de velden en de opgroeiende gewassen. Een

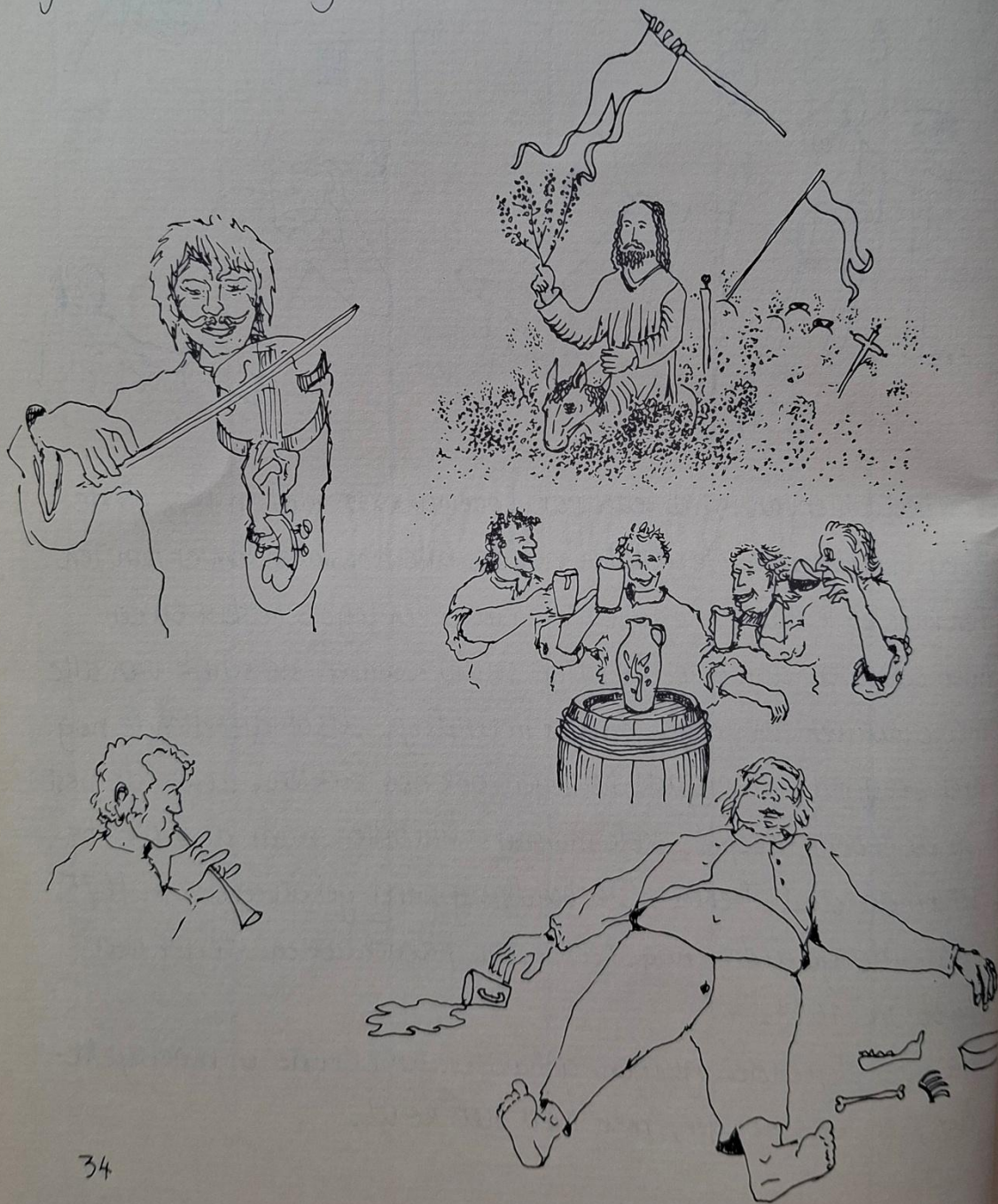

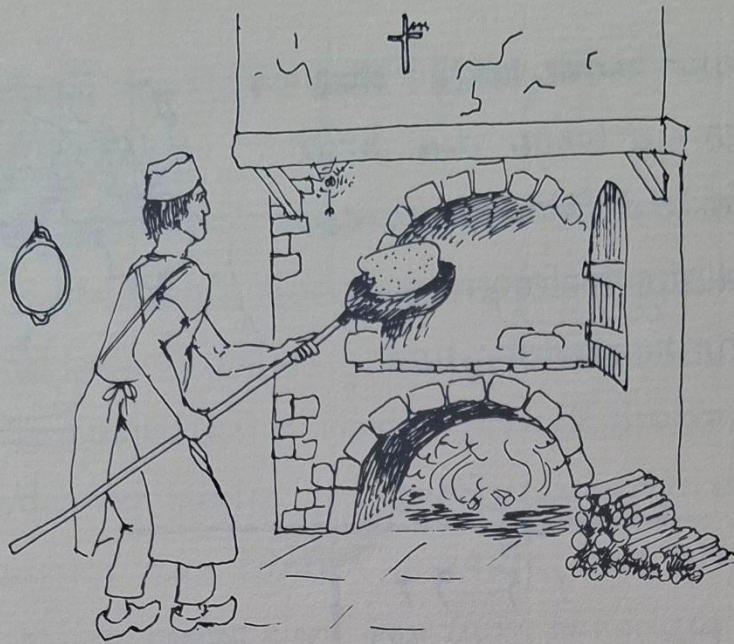

voorbeeld hiervan is het leger van Lodewijk XIV dat in 1673 op de Bley bivakkeerde. De soldaten roofden alle hopstaken om er hun tenten mee op te slaan. De gemeente hield er een lege schatkist en een hoop schulden aan over. De ruige soldaten waren de schrik van alle mooie vrouwen en jonge meisjes in het dorp. Alsof die ellende nog niet volstond, verspreidde het leger ook nog ziekten, zoals de pest en de "roode loepe". Vele inwoners vluchtten naar de beter beschermde stad, Tienen. De bevolking werd gehalveerd: in 1675 telde Hoegaarden nog slechts 800 parochianen tegenover 1400 in 1618.

De overblijvenden gingen gebukt onder ellende en moeilijkheden, er was honger, men had het koud.

De mensen zochten hun toevlucht en hun ontspanning in verenigingen zoals de Schuttersgilde, het Genootschap van de 12 apostelen, de "speellieden" enzovoort. In deze woelige tijden probeerden deze verenigingen zich veilig te stellen door hun statuten door de gemeente te laten goedkeuren.

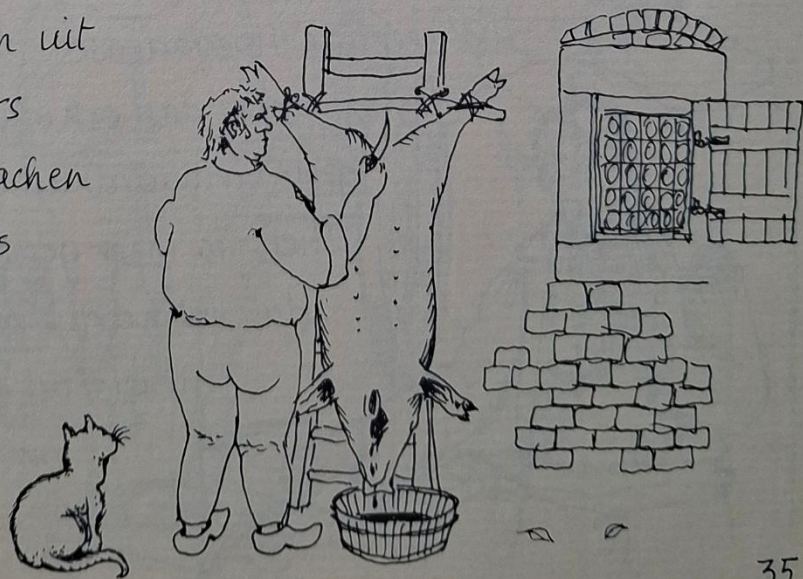

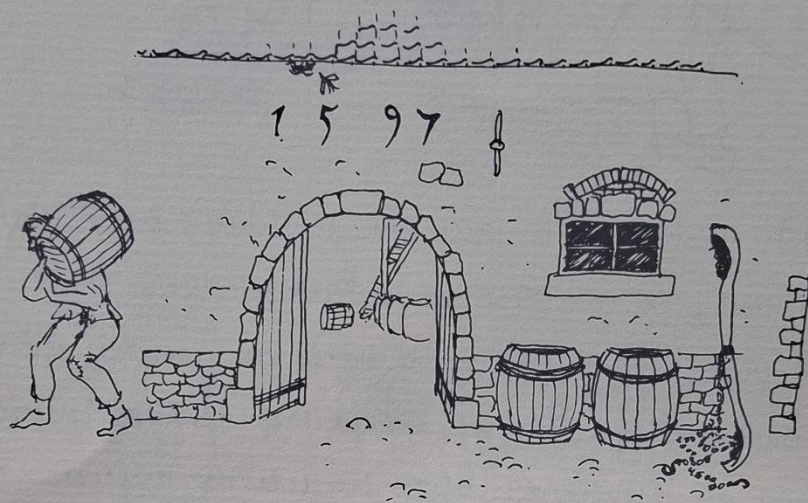
De verenigingen hadden hun jaarlijkse feestdag: de Schuttersgilde op St. Sebastiaan, het Genootschap op Palmzondag.

Dan werden volkse eetmalen verorberd en vloeiden de koele witbieren overvloedig. Menige dorpeling verkoos immers de herbergen en "Taveernes" boven de warme haard.

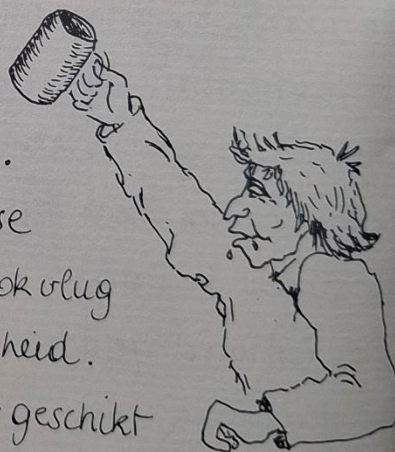
De "werden ende werdinnen" taptten de Hoegaardse bieren en wijnen uit grote eiken vaten en schonken uit de stopen in ieders pot. Er werd gelachen en gedronken, soms zelfs teveel.

In de 18de eeuw keerde het tij: onze streken werden niet langer door vreemde legers geteisterd. De boeren konden zich weer volledig toeleggen op de produktie van hun edel graan.

Uit het overvloedige graan werd bier gebrouwen. De gemeente en de brouwersgilde waakten over de kwaliteit ervan.

Het heerlijke Hoegaardse
noot kreeg dan ook vlug
grote vermaandheid.

"Niets is meer geschikt
dan dit heerlijk bier om de sombere
nevels uit het hoofd te drijven
om op te wekken tot
vrolijkheid,

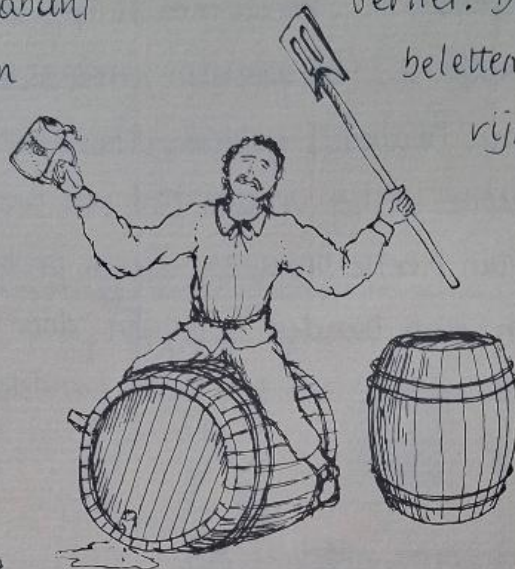

om dichterlijkheid en liefde in te blazen, en om de wijn te vervangen." (Becanus)

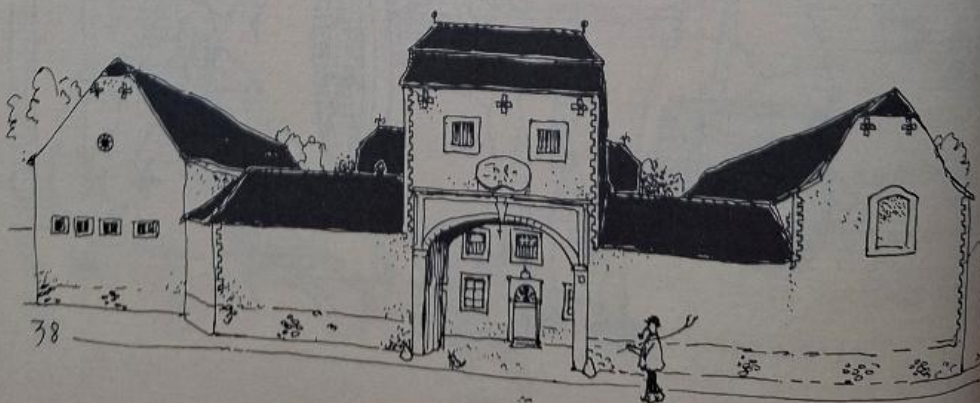
Wegens de graanschaarste verbood men in 1740 nog langer bier te brouwen in Brabant. Hoegaarden, nog steeds een Luiks eilandje middenin Brabants gebied, stoorde zich niet aan dat verbod en brouwde lustig verder. Ook vele Brabanders kwamen in Hoegaarden hun biertje brouwen. Tienen probeerde de bloei van Hoegaarden aan banden te leggen door een dubbele belasting te heffen op het bier. Een Luiks handelaar moest eerst

een invoertaks betalen om van Hoegaarden in het hertogdom Brabant te komen. Ook betaalde hij nog een uitvoertaks wanneer hij Brabant verliet. Deze taken hebben niet kunnen brouwers snel rijk en machtig worden.

De rijke boeren-brouwers konden hun geld best gebruiken om hun houten en lemen boerderijen te vervangen door prachtige en statige huizen in Gobertangestein en baksteen. In de dorpskom herinneren het Kapittelhuis, het Arendsneest, de Pastorie, de "Refugie van de elf duysent maeghden", de "Cruysblok" aan deze voorspoedige periode.

De weelde die onze gemeente kende betekende
 nog geen rust. De nieuwe rijken zochten
 voordeel te halen uit hun politieke macht.

Zo besloot de regentie dat de Pastorystraat,
 waarin hun boerderijen stonden, zou
 gekasseid worden in plaats
 van de "oude weg" (Doel
 straat) die belang-
 rijker was.

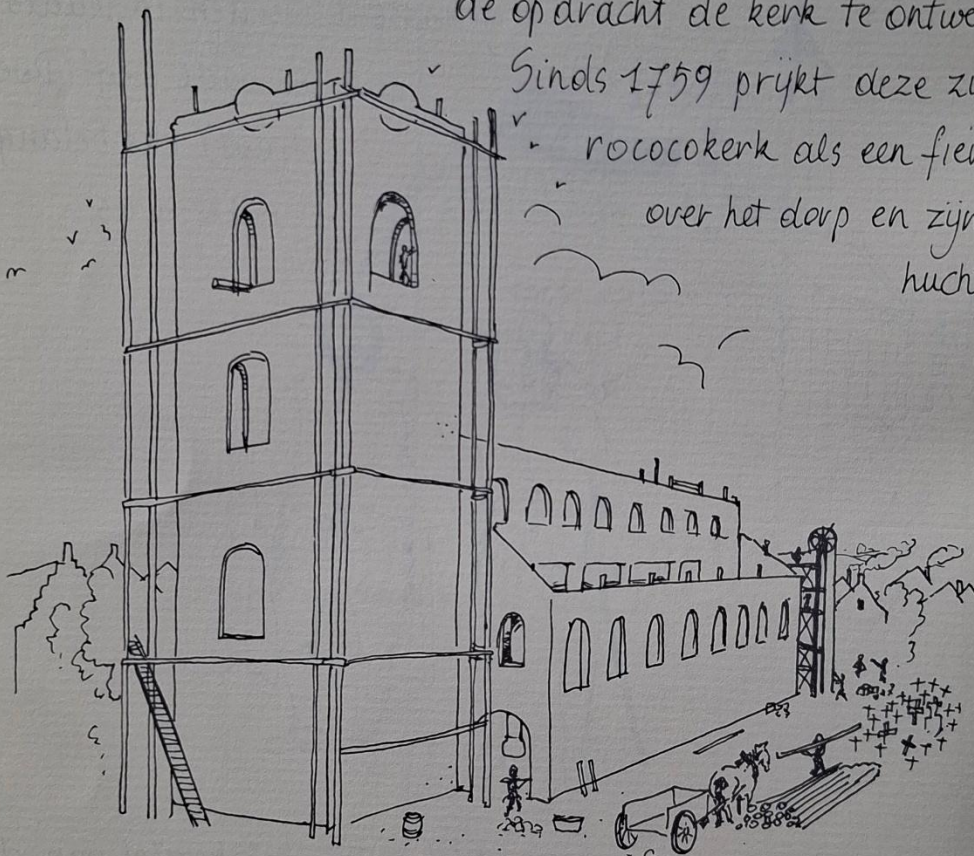

De burgemeester en het politiehooft eisten het herstel van de
 "oude weg" en ruiden de bevolking op tegen de regentie.
 De twist laaide hoog op. De "Geheime Raad" te Luik ontbood
 daarop beide partijen op een rechtzitting. Na een uitgebreid
 onderzoek velde de Raad een wijs oordeel: beide straten
 moesten door het gemeentebestuur gekasseid worden. In de volks-
 mond noemt men de Pastorystraat nog terecht "de Knorrestraat".

Dank zij deze rijkdom zou er ook eindelijk een einde komen aan de erbarmelijke staat van de oude romaanse kerk.

In een optimistische bui koos men voor de meest radicale oplossing: de oude kerk moest verdwijnen en plaats maken voor een nieuwe. Bouwmeester Hustin kreeg de opdracht de kerk te ontwerpen.

Sinds 1759 prijkt deze zuivere rococokerk als een fiere dame over het dorp en zijn gehuchten.

De liberale ideeën van de 18de eeuw beïnvloedden ook de Hoegaardse bevolking. Deze werd zich langzamerhand bewust van haar rechten. De verkiezing van notaris Van Autgoerden tot burgemeester in 1787 stak het vuur aan de lont. Hij hitste immers het volk tegen de regentie op. Toen de regentie, onder leiding van Sweerts, de notaris niet als burgemeester aan-

Dank zij deze rijkdom zou er ook eindelijk een einde komen aan de erbarmelijke staat van de oude romaanse kerk.

In een optimistische bui koos men voor de meest radicale oplossing: de oude kerk moest verdwijnen en plaats maken voor een nieuwe. Bouwmeester Hustin kreeg de opdracht de kerk te ontwerpen.

Sinds 1759 prijkt deze zuivere rococokerk als een fiere dame over het dorp en zijn gehuchten.

De liberale ideeën van de 18de eeuw beïnvloedden ook de Hoegaardse bevolking. Deze werd zich langzamerhand bewust van haar rechten. De verkiezing van notaris Van Autgaerden tot burgemeester in 1787 stak het vuur aan de lont. Hij hitste immers het volk tegen de regentie op. Toen de regentie, onder leiding van Sweerts, de notaris niet als burgemeester aan-

vaardde, brak de opstand voorgaend uit. De dorpsbewoners bewa-
 penden zich en belegden het gemeentehuis. Ze riepen
 Van Autgaerden definitief uit tot hun burgemeester.
 's Nachts bestormden ze het huis van Sweerts. De in het
 nauw gedreven secretaris legde zijn ambt neer en droeg
 zijn bevoegdheden over aan de nieuwe dorpsleider. Dags
 nadien werd Vanautgaerden samen met de prior
 van de paters Begarden met een ontleende galakoets in
 Triomf door het dorp gereden.

In het prille begin werden de nieuwe ideeën van de Franse Re-
 volutie toegejuicht. Een aantal decreten van de Franse bezetter
 hebben echter een grote en dikwijls nadelige invloed uitgeoefend
 op het religieuze, politieke en economische leven van ons dorp.
 De oude hertogdommen en graafschappen werden afgeschaft en
 vervangen door departementen. Nu behoorde Hoegaarden niet
 langer tot Luik, maar tot het "Département de la Dyle," de la-
 tere provincie Brabant. Door deze herindeling verloor Hoegaarden

zijn Luikse voorrechten. Dit verlies had een erg nadelige invloed op de bierhandel. De meeste brouwers konden niet langer met Leuven of Brussel wedijveren en doekten hun bedrijf op. Ook het gemeentebestuur werd vereenvoudigd. Voortaan besliste burgemeester en schepenen samen met de gemeenteraadsleden over de dorpspolitiek. Nieuw was ook de verplichting om alle officiële documenten in het Frans op te stellen. De kapittels van Hoegaarden en Hoxem werden afgeschaft, de Begarden moesten vluchten, de pastoor werd vervolgd, de kerkelijke goederen werden openbaar verkocht.

Religieuze byeenkomsten werden verboden. Wat niet kon verhinderen dat de gelovigen zich op zolders, in het veld of in schuren verzamelden om gezamenlijk de mis bij te wonen.

In 1798 werd een decreet afgekondigd waarbij alle jongemannen gedwongen werden in krijgsdienst te treden. Uiteraard leidde dit tot grote ontevredenheid en zelfs tot gewapend verzet. Het geheime leger dat zo goed en zo kwaad mogelijk "voor outer en heerd" streed tegen de goddeloze Fransen leed grote verliezen.

Na de val van Napoleon in 1815 werden onze gebieden bij de Nederlanden gevoegd. Er heerste een zekere rust, er was godsdienstvrijheid, de economie bloeide,

In Hoegaarden werd deze periode gekenmerkt door de oprichting van een nieuwe Zustercongregatie-pensionaat voor meisjes van goeden huize, in het oude Begardenklooster. Later werd hieraan een school voor volksmeisjes toegevoegd (1820), het huidige Mariadal.

De Belgische onafhankelijkheid werd ook te Hoegaarden luisterrijk gevierd. Men plantte een vrijheidsboom, en begon met het bouwen van een nieuw gemeentehuis, een gemeenteschool, een kiosk,

De technische evolutie die in het jonge België plaats had, veranderde het straatbeeld van vele dorpen. De vernieuwingen hadden zowel positieve als negatieve gevolgen.

Vele Hoegaardiërs vonden werk in de pas opgerichte suikerfabriek in de Dotremontstraat. Vanaf 1868 stoorde de stoomtrein Tienen - Marnen de landelijke stilte maar opende voor ons dorp de wereld. Dank zij de petroleum lamp werden de avonden maar ook de werkdagen langer.

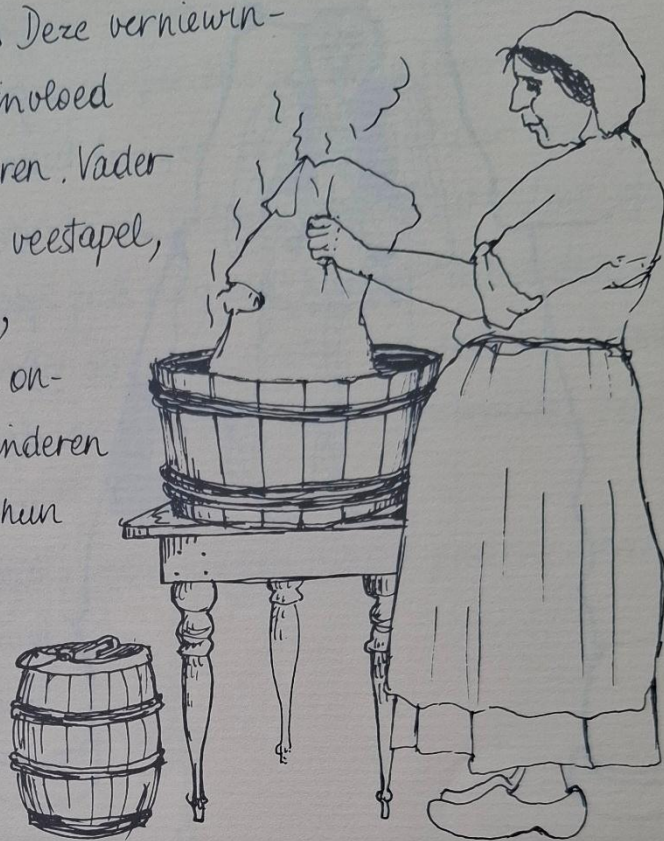
De arbeiders werkten in de winter ongeveer tien uren, in de zomer twaalf, van vakantie en rustdagen was geen sprake.

Voor de boeren veranderde ook heel wat; maai- en dorsmachine

vervangen pik- en dorsvlegel. Deze vernieuwingen hadden nog geen grote invloed op het gezinsleven van de boeren. Vader zorgde voor de velden en de veestapel, moeder deed het huishouden, zorgde voor de kinderen en onderhield de moestuin. De kinderen gingen naar school, sletten hun vrije tijd in de velden en langs de straten.

Daarnaast hadden ze ook ieder hun taak zoals hout sprokkelen, aardappelen rapen, aren lezen...

De twee wereldoorlogen daarentegen hebben het dorp diep beroerd. De zomer van 1914 betekende voor Hoegaarden het begin van de eerste wereldoorlog. Het gevecht werd op 16 augustus bij valavond aan de brug van de Gete geopend. Vandaar trokken de vijandelijke troepen door het dorp. Langs beide kanten vielen slachtoffers.

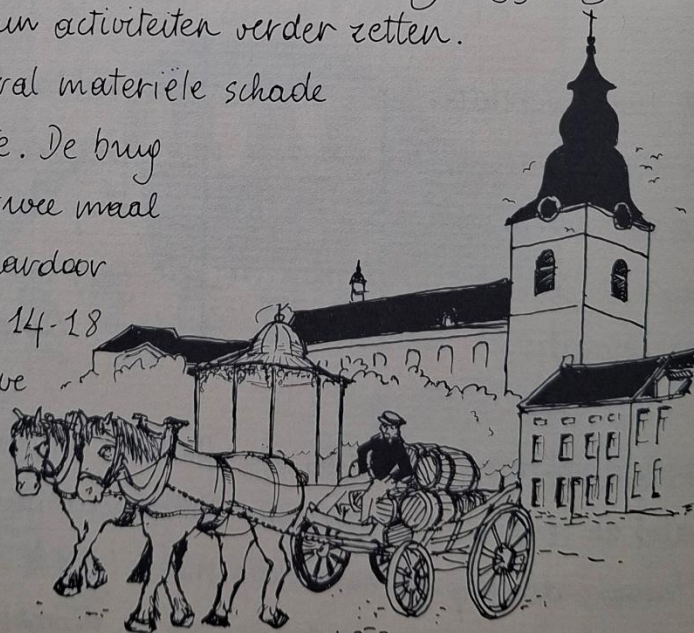
's Anderendaags brachten de Duitsers onder bedreiging van sabel en revolver burgemeester Dotremont naar het gemeentehuis. Namens de dorpsgemeenschap moest hij tot zevenmaal toe vergiffenis vragen omdat er bij de gevechten een Duitser werd

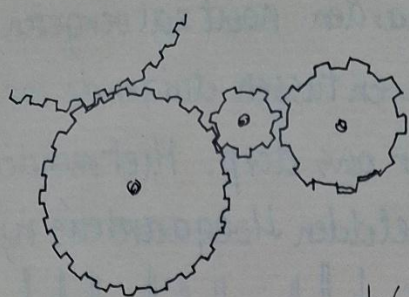

gedood. De Duitsers bezetten de gemeente. Ze eisten vee, graan en aardappelen op. Vanaf 1917 werden de Hoegaardiërs ook verplicht hun koperwerk in te leveren. De voedselschaarste stimuleerde de zwarte handel; de prijzen van meel en boter gingen pijlsnel de hoogte in. Vele verarmde dorpsbewoners konden met moeite aan brood geraken en leden honger.

De tweede wereldoorlog betekende in de eerste plaats een bezetting. Bijgevolg konden de meeste bedrijven hun activiteiten verder zetten.

De oorlog bracht vooral materiële schade toe aan de gemeente. De brug over de Gete werd twee maal gedynamiteerd, waardoor het oorlogsmonument 14-18 en de Zwaluwenhoeve werden vernietigd.

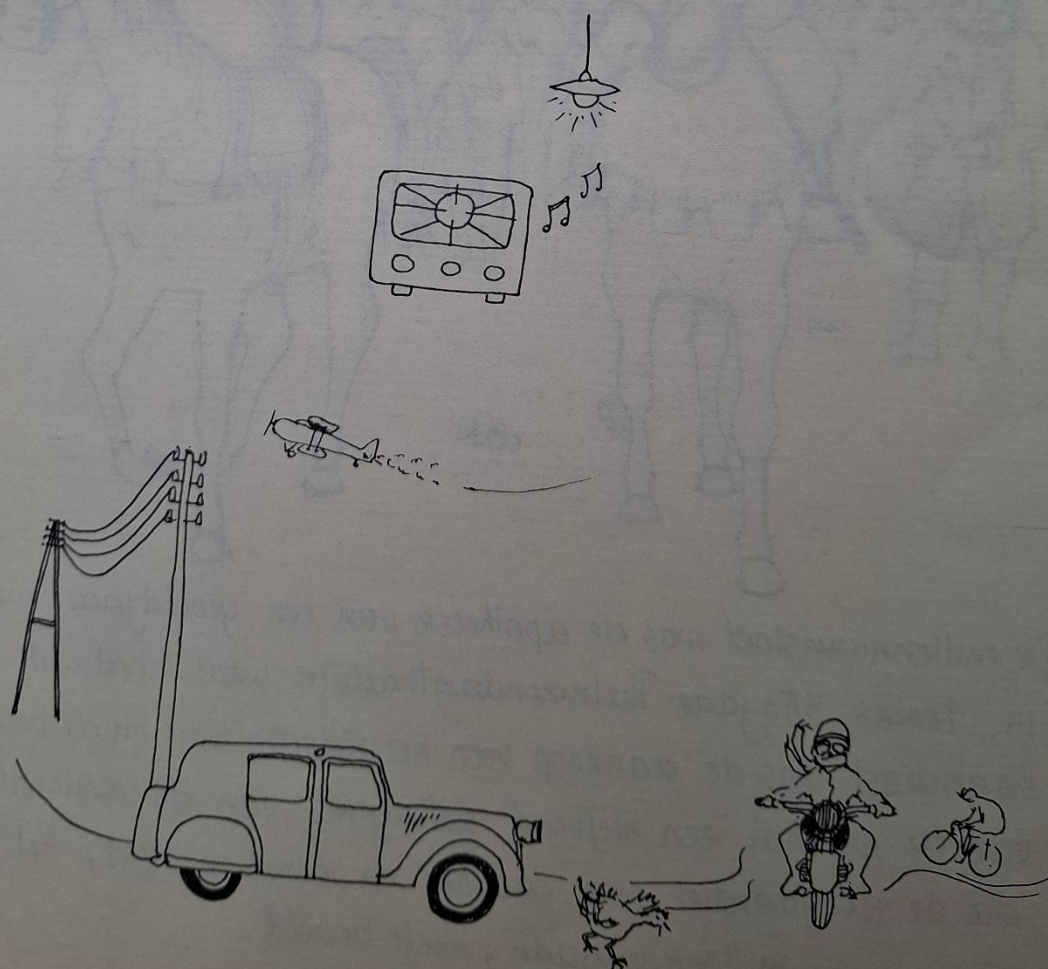

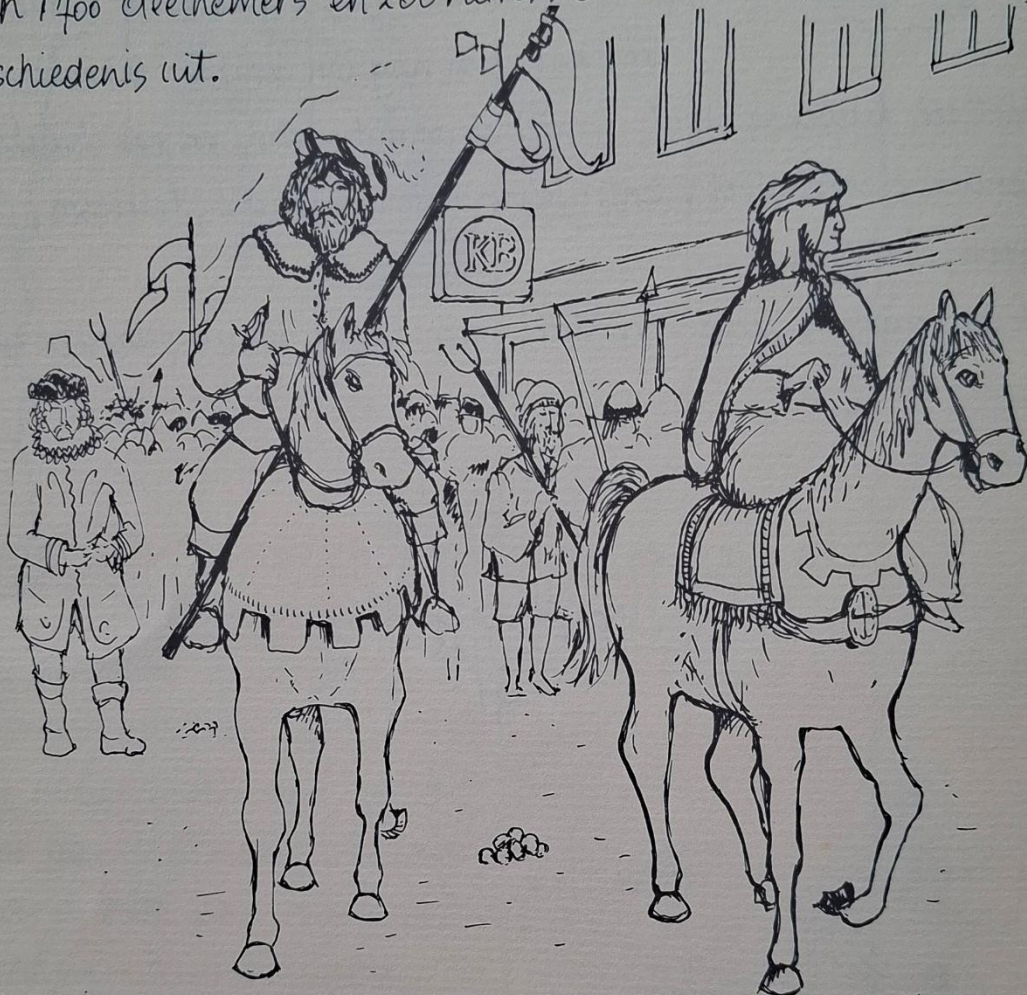
Beide wereldoorlogen luiden een
nieuwe periode in. Ons leven werd
niet langer door de natuur geregeld
maar de techniek dreef het ritme op.

Wie kan zich nog een keuken inbeelden
met een leuvense stoof zonder stromend water, en een huiskamer
zonder elektriciteit, centrale verwarming, radio, televisie, tele-
foon, foto's,

Geen garage maar een stal, geen wagen maar paarden kar.

6 september 1981, een dag die Hoegaarden nooit zal vergeten.
Die zondag trok onder een stralende zon en tussen duizende toeschouwers een triomfantelijke stoet door ons dorp. Niet minder dan 1400 deelnemers en 200 ruiters beeldde Hoegaarden's rijke geschiedenis uit.

De millenniumstoet was de apotheose van een goudjaar, waar in tevens 350 jaar Palmzondagtraditie werd herdacht. Daarnaast was de aankoop van het Kapittelhuis en de bouw van de sporthal een blijvend getuigenis van de levenswil die de Hoegaardier van oudsher en vooral in 1981, het millenniumjaar, heeft bezielde.

